

27 november 2017
Slutversion

Odde 1 m. fl.

Arbetsplatsdisposition, hänsyn naturmark
och konsekvenser för naturmiljö

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

LAND

KISTA
PARK
STAD

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

Beställning: Skanska Sverige AB

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Slutversion: 2017-11-27

Uppdragsansvarig: Ulrika Hamrén

Medverkande: Ellinor Scharin (Ekologigruppen), Sofia Nylén och Diana Holmbom (LAND arkitektur), Tommie Gutén (Skanska Sverige AB) och Per Ivarsson (konsult för Skanska Sverige AB), Tomas Jacobsen (Projektkvalitet)

Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen AB

Illustrationer och kartor: LAND arkitektur, Ekologigruppen AB, Internt projektnummer: 7054

Bild på framsidan från LAND arkitektur

Innehåll

Föreslagen strukturplan och arbetsplatsdisposition	4
Föreslagna skyddsåtgärder	4
Underlag JV Bolaget Kista Parkstad, Skanska/Areim	4
Konsekvenser naturmiljö Odde 1 m.fl.	7
Bakgrund och förutsättningar	7
Positiva eller inga konsekvenser	12
Negativa konsekvenser	14
Tänkbara åtgärder ur naturperspektiv	14
Referenser	15

Föreslagen strukturplan och arbetsplatsdisposition

IBM:s kontorsverksamhet i Kista flyttar och frigör fastigheten Odde 1 m.fl. för utveckling av bostäder, förskolor, kultur- och verksamhetslokaler, torg, stråk och parker. Stor hänsyn ska tas till de kulturhistoriska värdena förknippade med IBM:s anläggning och närområde, samt befintlig grönstruktur i området.

Områdesavgränsningen i framtagna strukturplan har ändrats något jämfört med naturinventeringens gränser, så att större delen av skogen bakom IBM-huset nu omfattas, se illustrationsplan/strukturplan.

Som del i arbetet med planering av byggnation och genomförande, har JV Bolaget Kista Parkstad, Skanska/Areim tillsammans med konsulter tagit fram förslag på åtgärder med mål att begränsa negativ påverkan på värdefull naturmark, vilka beskrivs i ett PM om skyddsåtgärder och sammanfattas nedan. Arbetsplatsdisposition och hänsyn till naturmark har samordnats och ritats in på en plan, se figur nedan.

Det integrerade arbetssättet där byggaktörer, byggkonsulter, arkitekter och ekologer tillsammans arbetar lösningsfokuserat är effektivt och bidrar tydligt till en större hållbarhet inom projektet. Det pågår fortfarande studier av vissa delar av arbetsplatsdispositionen och delar kan komma att ändras.

Bilagor

- Stockholms stad's typritning TH0002, dat.2009-02-23
- Trafikkontorets Teknisk handbok, Del 2 - Anläggning

Föreslagna skyddsåtgärder

Underlag JV Bolaget Kista Parkstad, Skanska/Areim

Nedanstående skyddsåtgärder är exempel på föreslagna åtgärder inom respektive kvartersmark.

- Byggnaderna har, och kommer att, anpassas mot befintliga höjder i så stor utsträckning som möjligt, vilket skapar goda förutsättningar för bevarande av befintlig naturmark.
- Schakter för kommande ledningar samordnas både i plats och tids - hänseende för att minimera påverkan av värdefull naturmark. Om det i ett senare skede visar sig att enstaka schakter måste förläggas nära värdefulla träd skall skyddsåtgärder utföras i enlighet med Stockholms stad's typritning TH0002, dat.2009-02-23. Se bilaga.
- För att säkerställa att inga träd kommer att avverkas, som är benämnda med n1 på plankartan, kommer detta att kräva marklov.
- Bilaga "Arbetsplatsdisposition Hänsyn Naturmark dat.2017-11-14" redovisas vart stängel kommer att anordnas (enligt stadens riktlinjer, Trafikkontorets Teknisk handbok, Del 2 - Anläggning) för att säkerställa de områden som skall bevaras. Bilagan har även förslag på vilka träd som kommer att studeras vidare i granskningsskedet.
- Inga bodetableringar, upplagsplatser eller transporter kommer att utföras inom de områden som klassas som värdefull naturmark.
- En skötselplan för natur- och parkmarken kommer att upprättas, som blir till hjälp i bevarandet och för den fortsatta utvecklingen av områdets naturvärden.
- Kvartersmarkerna kommer även att tillföras naturvärden och ekosystemtjänster genom medveten gestaltning av kvartersmark, bl.a. genom stadens grönytefaktor (GYF) eller på andra sätt, i enlighet med Stockholms stads riktlinjer.
- Planförslaget innehåller även en strategi för att bevara och utveckla det befintliga alkärret, genom att tillföra mer dagvatten från vissa kvarter.

ODDE - ILLUSTRATIONSPLAN 171117

LAND

ARBETSPLOTSDISPOSITION HÄNSYN NATURMARK

- Påverkan av mark, 6 m
(ställningar, transport av material med bobcat), stängslas in
- Bergschakt för grundläggning garage,
ca 4 m, stängslas in
- Byggvägar, 12 m / 4,5 m,
stängslas in
- Plats för kranfundament, dubbas eller
gjuts på berg
- Kvarter underbyggda med garage
- Sparad naturmark, stängslas in och
skyddas under byggtid
- Sparat berg inom kvartersmark, läge
utreds vidare i granskningsskede
- Förslag till N-markerade träd inom
kvartersmark, stängslas in
- Förslag till N-markerat område inom
kvartersmark, stängslas in
- Ekologiskt värdefullt träd inom
kvartersmark utanför planerat husliv,
utreds vidare i granskningsskede
- Ekologiskt värdefullt träd på allmän plats
inom schaktzon, utreds vidare i
granskningsskede
- Träd på allmän plats som bör bevakas
under systemhandlingsprojektering
- X

 Träd som rivs, ekologiskt värde bedöms
av ekolog
- Stängsling kring befintliga byggnader

Inmätta träd kring kv. A, E, H samt förskolegårdar.
Bedömning av hänsyn naturmark rör påverkan vid
nybyggnad av kvarter samt ombyggnad av
befintliga hus.

Uppdaterad enl. Strukturplan SA144
20171114

LAND

Konsekvenser naturmiljö Odde 1 m.fl.

Text och bedömning av Ekologigruppen

Bakgrund och förutsättningar

Tidigare har en naturmiljöutredning med naturinventering enligt SIS-standard tagits fram för att belysa områdets naturvärden och känslighet (Ekologigruppen 2016, samt Calluna, 2015). Med utgångspunkt från denna kunskap och ovanstående beskrivna plan- och byggförutsättningar tas nu en kortfattad beskrivning av konsekvenser för naturvärden fram.

Aktuellt område ingår inte i stadens ESBO-områden, men områdets barrskogar utgör en del av stadens habitatnätverk för barrskogsfågel.

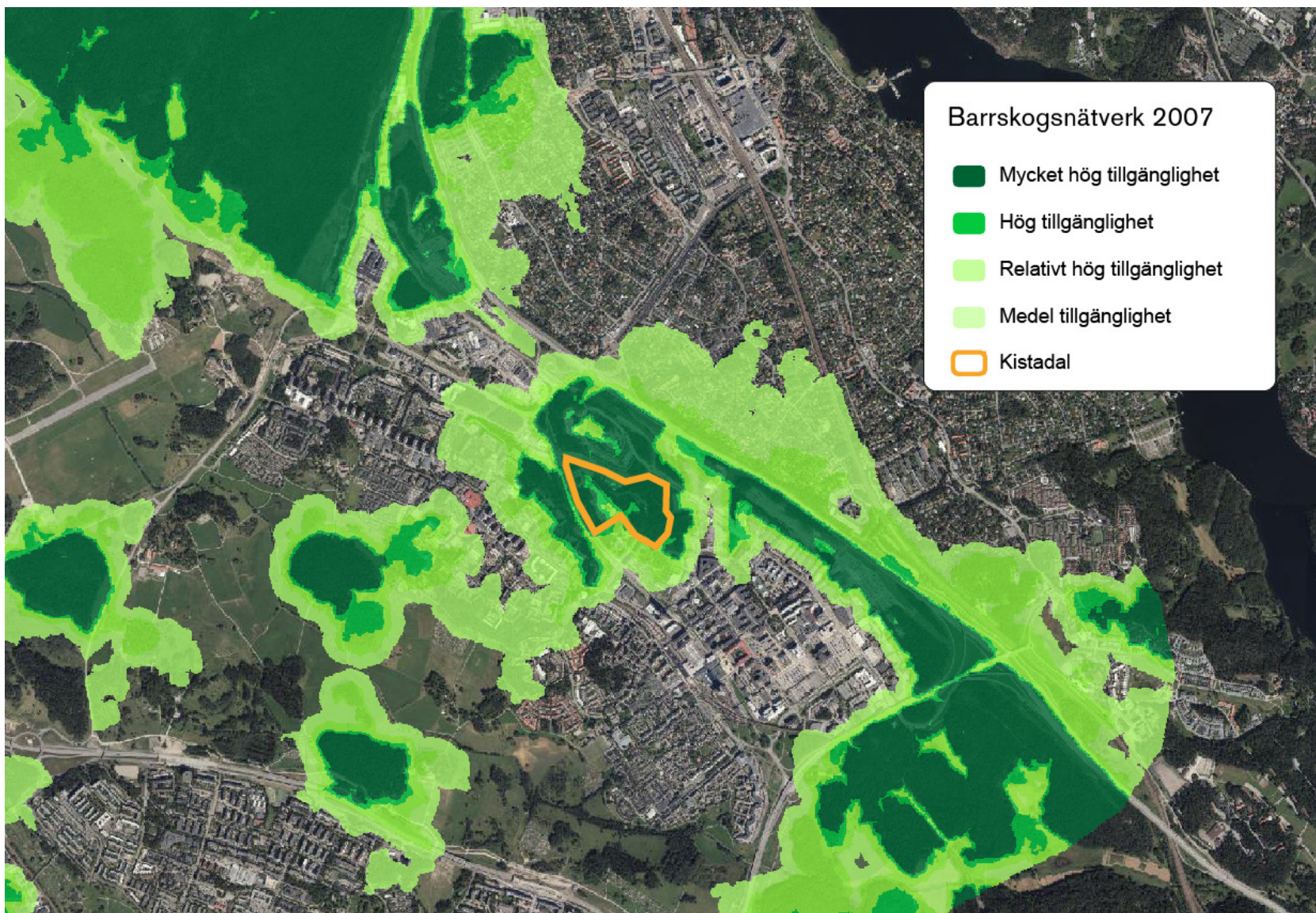
Vid fältbesök i november 2017 sågs och hördes en av arterna som barrskogsnätverket har som exempelart – tofsmes, en art som gynnas av sammanhängande barrskog av hög kvalitet och närhet till andra barrskogsområden. Till skillnad från talgoxe och blåmes påträffas tofsmes mer sällan inne i bebyggda områden utan håller sig oftast till skogen.

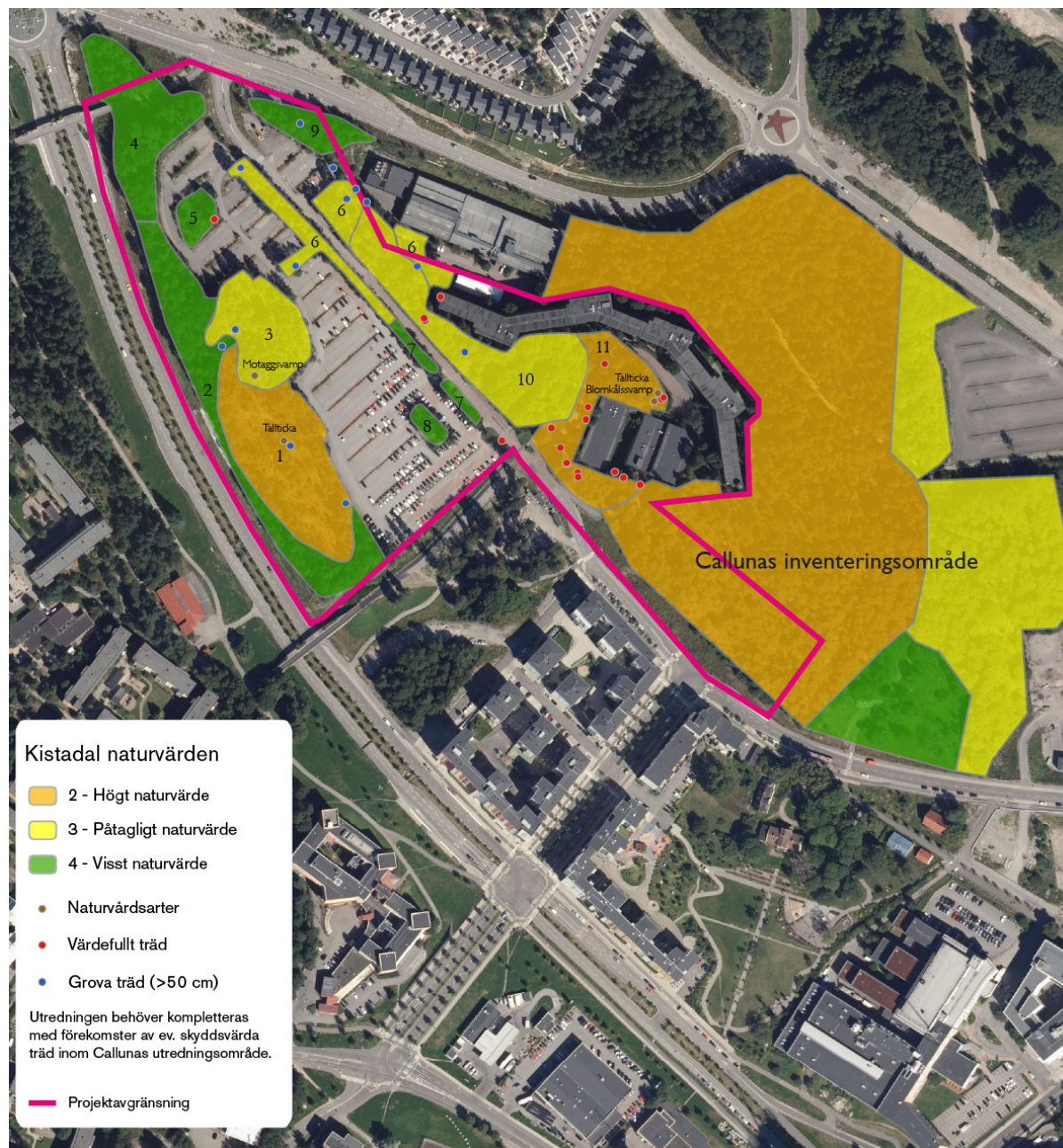
Tofsmes (Parus cristatus) Foto Magnus Nilsson.

Områdets förhållande till omgivande grönstruktur och stadens Ekologiskt Särskilt betydelsefulla Områden (ESBO).

Kartbild från stadens dataportal som visar habitatnätverk för barrskogsfågel, där de mer mörkgröna områdena enligt modellen utgör mer värdefulla och sammanhängande livsmiljöer för barrskogsfåglar. Enbart områden inom stadens kommungräns visas på kartan.

Naturvärdesinventering (NVI) från 2016.

Området innehåller såväl öppet småvatten, alkärr som äldre barrskog, sammantaget en värdefull mosaik av naturtyper.

Konsekvenser naturmiljö

Strukturplan lagd ovanpå områdets naturvärden. Vägar och torg är inte synliga i bilden men tar också naturmark i anspråk. Observera att undersökningsområdets gräns var en annan en nuvarande plangräns, så alla värdefulla träd i östra delen finns inte med på denna bild.

LAND

Positiva eller inga konsekvenser

Planens konsekvenser är såväl av positiv som av negativ karaktär.

Enligt Balanseringsprincipen, eller Skadelindringshierarkin som den också kallas, är arbetsgången vid planering som berör värdefull naturmark, i turordning: undvik, minimera, balansera/ersätt/kompensera.

I planeringen med Kv Odde har Balanseringsprincipens två första steg till stora delar kunnat uppnås då stora ytor av naturmark med högt eller påtagligt naturvärde bevaras.

Mark som tas i anspråk för flera av nya kvarter består i huvudsak av parkering och hårdgjorda ytor utan naturvärden, vilket således inte innebär några negativa konsekvenser. Beroende på hur kvarterens gårdsmiljöer utformas skulle det även kunna innebära positiva konsekvenser om kvalitativ grönyta tillförs där det förut varit hårdgjort, t.ex. via arbete med grönytefaktor. Viktiga ingångsfaktorer är tillräckligt substratdjup/jorddjup och yta på planteringsytor, samt val av växtmaterial som är anpassat till omgivningens naturtyper, eller växter som tillför tydliga naturvärden i form av blomning eller bär. Utformning av gröna gårdar och gärna gröna tak fungerar till del som en kompensation för den naturmark som tas i anspråk. Framtida drift och underhåll av planteringsytor inom kvarteren är också av stor vikt för att garantera de gröna kvaliteterna och funktionerna på sikt.

Huvuddelen av ytorna med äldre barrskog och hållmarker med höga eller påtagliga naturvärden kring IBMs byggnader och i närliggande naturmark bevaras, samt även delar av områdets höjder med hållmarkstallskog i väster mot Hanstavägen. Bergspartier avses även att bevaras inne i vissa kvarter och som del av mark mellan huskroppar, vilket är innovativt och helt i linje med den markanpassning som skedde en gång då IBMs hus byggdes. Sammantaget är detta mycket positivt och möjligt tack vare anpassningar av byggnader och planerad samordning under byggtiden. Bevarad natur är värdefullt ur ett lokalt perspektiv då livsmiljöerna för många barrskogslevande arter bevaras, men även positivt för ekologiska samband och habitatnätverket för barrskogslevande arter på en större skala. Ytan värdefull barrskog minskar totalt sett i omfattning, men de viktigaste delarna och högst klassade kärnområdena bevaras till stora delar.

Tre stora tallar som kan sparas nära torgytan centralt i området

Huvuddelen av inmäta och värdefulla tallar och andra träd i anslutning till befintliga byggnader bevaras, däribland områdets största tall som står vid gångvägen mot huvudentrén på huset Ormen Långe.

Även på baksidan/norrsidan av IBM-huset kan delar av skogen inom planerad förskolegård bevaras, vilket är positivt, även om ytor närmast huset kommer tas i anspråk under byggtiden och sedan gestaltas som en mer ordnad förskolegård med slitagetåliga ytor. Sammantaget är det dock främst yngre eller medelålders granar och björkar närmast huset som behövs tas ned, vilket enbart bedöms ge lokala begränsade negativa konsekvenser. Bortre delar av förskolegården föreslås N-klassas i plan med målet att i huvudsak bevara naturmarkskaraktären och huvuddelen av träden.

Framtagande av en skötselplan för att utveckla skogsområdenas naturvärden skulle ytterligare kunna bidra till att utveckla områdets naturvärden på sikt.

Sparad hällmark med högt naturvärde.

Områdets värdefulla alkärr och damm sparas och grönytan kring dammen utökas.

Grönytan kring dammen och omkringliggande alkärr kommer att utökas då hårdgjord mark omförs till parkyta. Detta är mycket positivt då en större grönyta kring dammen både ger bättre förutsättningar för god vattenkvalitet, och skapar fler livsmiljöer för fåglar, insekter och andra arter.

Det värdefulla alkärret bevaras och planeras att tillföras mer vatten i form av renat dagvatten från utökade park- och torgytor och vissa utvalda tak på de nya byggnaderna utmed Kista alléväg.

Även marker med äldre tallar med höga naturvärden bevaras kring befintliga byggnader och planerade torgytor.

Negativa konsekvenser

Planens mest negativa konsekvenser består av att kvarter A, längst i öster, delvis ligger upp i slänten på ett område klassat som högt naturvärde. Placering av huskroppar och slänter innebär att ett 20-tal äldre och i flera fall grova tallar kommer försvinna. Att tallarna idag står ljusöppet och soligt mot söder är särskilt ogynnsamt, då många arter som är knutna till äldre tallar gynnas särskilt av sådana varma förhållanden. Även om ianspråktagen naturyta enbart utgör en mindre del av hela det högt klassade naturområdet som fortsätter norr ut, så är det oturligt att delen just mot söder innehåller många gamla och grova träd (cirka 40-55 cm i diameter), vilka i flera fall säkerligen är över 120 år, möjligen ännu äldre. Inga naturvårdsarter eller rödlistade/hotade arter är dock påträffade på träden enligt tidigare inventering för Kista äng.

Ljusöppet och soligt område med gamla tallar som tas i anspråk för kvarter A.

Övriga negativa konsekvenser består av förlorad grönyta kring det planerade punkthuset, kvarter B, i anslutning till befintliga byggnader och ny torgyta. Sänkan där punkthuset är placerat består av en gräsrik och solöppen yta med ett par gamla sälgar som är värdefulla för pollinerande insekter på våren och för ekosystemtjänster. I området finns även ett antal tallar, granar och björkar, och området är klassat som av högt

naturvärde. Vissa av tallarna i ytterkanterna ser ut att kunna bevaras.

Även en del högt klassad naturmark tas i anspråk kring höjderna vid kvarter C och E, även om delar av berget avses sparas och ingå som del av kvartersmarken, vilket minskar påverkan till viss del. Den naturmark som i övrigt tas i anspråk i västra delen mot Hanstavägen är till största delen av visst eller påtagligt naturvärde, och bedöms innebära negativa konsekvenser främst på en lokal skala. Hade denna skog fått stå kvar hade den kunnat åldras på sikt och utveckla högre värden, och den samlade ytan barrskog i området skulle blivit med robust och resilient som livsmiljö för barrskogslevande arter. Nu blir den sammanlagda ytan mindre även om det i huvudsak är ytor med begränsade naturvärden som tas i anspråk.

Tänkbara åtgärder ur naturperspektiv

- Ett flertal åtgärder är redan listade i framtaget PM för naturhänsyn (JV Bolaget Kista Parkstad, Skanska/Areim, 2017). Det är viktigt att fastställa att dessa blir av och ingår som del i kommande avtal och bygglovsgivning.
- Liksom det står i ovanstående PM-text vore en skötselplan för park- och naturmark ett viktigt medel att säkerställa kvalitet och framtida skötsel för grönytan.
- I detaljplan föreslås träd omfattas av marklov mot trädfällning och N-märks inom kvartersmark, men även inom allmän platsmark bör det finnas ett motsvarande skydd i plan för särskilt skyddsvärda träd. Det ser inte ut att finnas hinder för detta i PBL och t.ex. Nacka kommun arbetar med marklov även på allmän platsmark för att skydda värdefulla naturmiljöer. En möjlig formulering i planen skulle kunna vara något likande: "marklov krävs för fällning av träd med stamdiameter över 30 cm på en höjd av cirka 1 meter över mark, samt av hålträd. Marklov behövs inte om åtgärd sker enligt fastställd skötselplan"
- Möjligheten att ytterligare anpassa husplacering, uformning, samt anslutning till omgivande mark i kvarter A längst i öster, t.ex. genom spont istället för slänt, bör undersökas med målet att kunna spara fler tallar. Även kvarter H:s möte med naturmarken i östra hörnet bör

studeras mer, med målet att kunna bevara träd och naturmark även i denna del.

- Det är viktigt att samplanera funktioner med träd inom förskolegårdarna så att värdefulla träd kan bevaras utan att det uppkommer frågor om säkerhet eller drift.
- Ett urval trädstammar från träd som behöver tas ned bör sparas inom natur- eller parkmark som värdefull död ved, vilket gynna insekter, vedsvampar, fåglar med flera arter. Ett mål kan vara att spara cirka 20 grova trädstammar, som bör vara i så hela längder som möjligt och placeras på ett säkert sätt i såväl solöppna som skuggiga lägen. Tallstammar placeras företrädesvis i tallmiljöer, gran med gran, och lövträd i gläntor med andra lövträd.
- Fågelholkar för olika arter kan sättas upp i park- eller naturmark för att gynna fåglar av olika slag och även öka upplevelsen för människor.

Referenser

Bjerking, 2017. Dagvattenutredning Odde, Kista.

Calluna 2015. Naturinventering (NVI) vid Kista äng samt kunskapsunderlag av ekologiska spridningssamband och habitatnätverk.

Ekologigruppen AB, 2016. Odde 1 m.fl. Kistadal. Naturmiljöutredning med naturinventering enligt SIS.

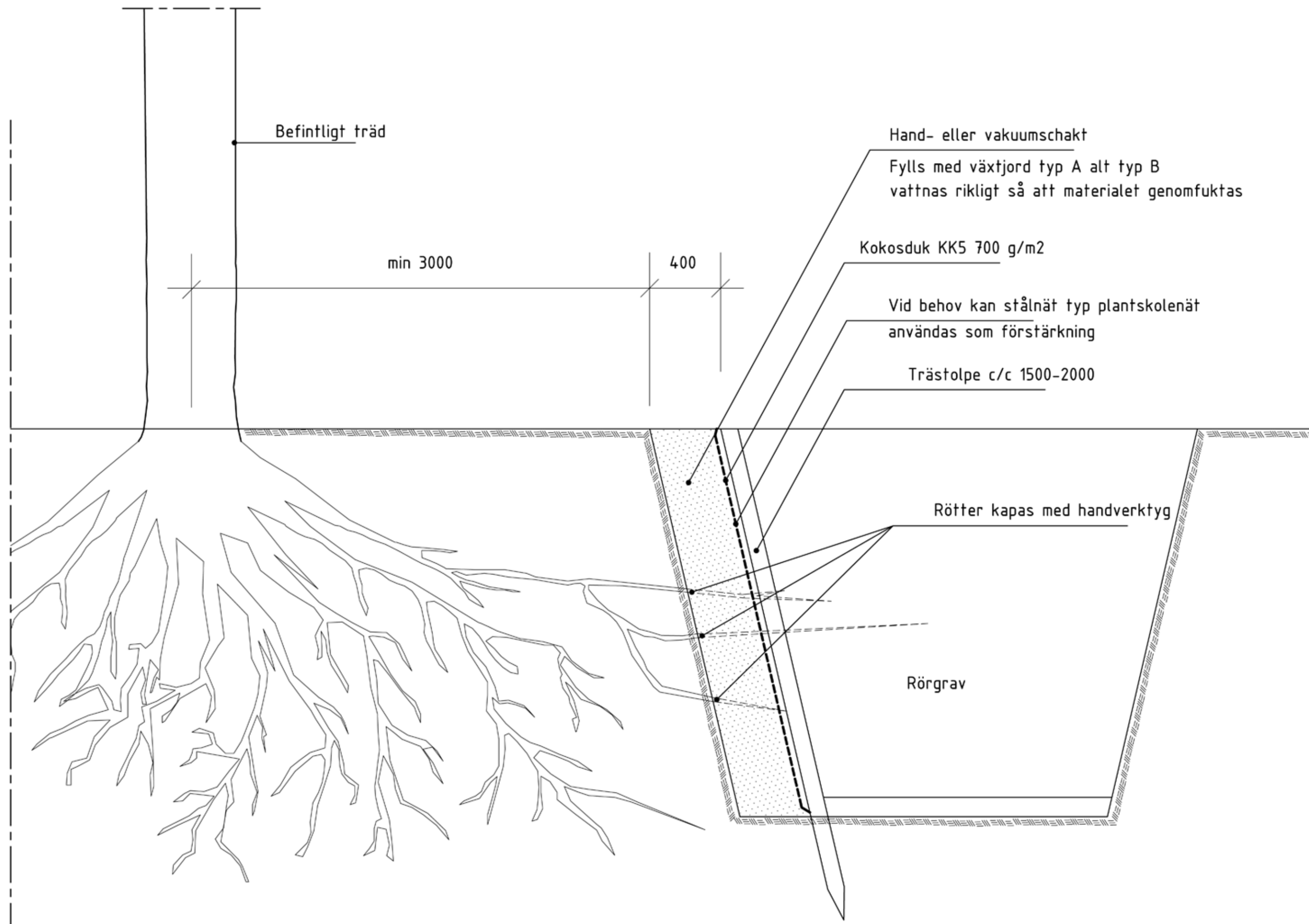
Land arkitektur, 2017. Strukturplan och arbetsplatsdisposition.

Land arkitektur, 2017-11-24. Odde, kvartersmark.

JV Bolaget Kista Parkstad, Skanska/Areim, 2017. PM skyddsåtgärder av naturmark inom kommande kvartersmark. Gällande förslag till detaljplan inom Odde 1 m-fl.

Stockholms stad och Land arkitektur, 2017. Kv Odde. Program för allmän platsmark.

Stockholms stad, exploateringskontoret, 2017. Hållbarhetskrav vid byggande på stadens mark. Första version.1.0.17-06-30

SEKTION ROTDRAPERI
SKALA 1:20 (A2), 1:40 (A4)

ANMÄRKNING
Alla mått i mm om ej annat anges

Status	TH-TYPRITNING		Datum	2009-02-23
			Godkänd	B.EMBRÉN
		Trafikkontoret		
VEGETATION				
SKYDD FÖR RÖTTER VID SCHAKT I ROTZON SEKTION				
Skala	1:20(A2)/1:40(A4)	Ritningsnr	TH0002	Reg.

- B FÖRARBETEN, HJÄLPARBETEN, SANERINGSARBETEN, FLYTTNING, DEMONTERING, RIVNING, RÖJNING M M**
- BC HJÄLPARBETEN, TILLFÄLLIGA ANORDNINGAR OCH ÅTGÄRDER M M**
- BCB *HJÄLPARBETEN I ANLÄGGNING**
- BCB.1 *Hantering av vatten**
Vid avledning av spol- och länsvatten ska åtgärder vidtas för effektiv avskiljning av sand, slam och eventuell olja innan vatten släpps ut i allmänna ledningar.
Oaktsamhet medför skyldighet att rensa och spola nyttjat avlopp.
- BCB.3 *Tillfälliga åtgärder för skydd m m av ledning**
- BCB.4 *Tillfälliga skydd av mark, vegetation, mätpunkt m m**
- BCB.413 Skyddsinhägnad av vegetationsytor**
Avspärrning görs med ett minst 2 meter högt byggstängsel typ Troax eller likvärdigt, vilket ska fastsättas så att det inte går att forcera eller flytta.
Inhägnad får ej placeras närmare trädstam än vad som motsvarar trädkronans yttermått plus 1 meter om ej annat överenskommes med stadens representant.
- BCB.42 *Avspärrning av markyta**
- BCB.43 Inbrädning av träd, påkörningsskydd**
Text under denna kod och rubrik i AMA Anläggning 13 utgår.
Träd inom arbetsområdet som riskerar att skadas ska skyddas.
Skydd ska utföras av minst 4 sektioner ca 2 m höga och ca 1 m breda stängsel, typ Troax eller likvärdiga med två bildäck placerade på insidan av varje grind som stötdämpare mot stammen. Stängelsektionerna ska hakas i varandra.
Spikning i träd får inte ske.
- BCB.44 *Skydd av markyta i träds och buskars rotzon**
Med träds rotzon avses all mark ut till 2,5 m utanför trädkronans horisontella yttermått. Rotzon får ej skadas. Se i övrigt BCB.51.
Entreprenören får ej passera rotzon med tunga fordon och ställa upp eller anordna upplag för varor och material inom denna zon.
Skyddsfillning avjämnas med samkross 0-32.
Geotextilen ska vara minst av bruksklass N2.

BCB.5 *Åtgärd vid skada på vegetation

BCB.51 *Åtgärd i träd och buskars rotzon

Text under denna kod och rubrik i AMA Anläggning 13 gäller med följande ändringar och tillägg.

Vid passage av träd med kabelgrav, ska eventuella rötter bevaras. Kanalisation förbi dessa platser utförs genom tunnling under rötterna med handschakt, vakuumschakt eller tryckluftsschakt.

Vid schakt eller kabelgrav vid träd se ritning TH0002 Vegetation Skydd för schakt i rotzon samt ritning TH0003 Vegetation Återställning vid schakt/åtgärder i befintlig skelettjord.

BCB.52 *Åtgärd i trädkrona

Grenar som riskerar att skadas ska i förväg beskäras.

Om skador därefter ändå uppstår på grenverk ska skadade delar snarast beskäras så att rena och skarpa snittytor erhålls.

All beskärning ska utföras i samråd med beställaren.

BCB.7 *Åtgärd för allmän trafik

BCB.71 Åtgärd för vägtrafik

När avgränsad del av körbana (Kb) ska användas som tillfällig gångbana (Gb) ska eventuella nivåskillnader mellan befintlig Gb och tillfällig Gb spetsas ut på en så lång sträcka att lutningen ej blir brantare än 1:3.

Trafikanter med funktionsnedsättning utan svårighet ska kunna ta sig fram på varje tillfälligt anordnad gångbana.

BCB.711 Tillfällig väg, plan o d

Tillfälliga vägar ska ha bituminös beläggning.

BCB.7111 *Tillfällig väg med bituminös beläggning

Bituminös beläggning ska vara av typen AG med förhöjd bindemedelshalt (AGF).

Beläggningstjockleken ska vara minst 50 mm.

BCB.712 *Tillfällig bro, gångbrygga, körbrygga o d

Text under denna kod och rubrik i AMA Anläggning 13 gäller med följande ändringar och tillägg.